

Balogh László

SZEMENYEY-NAGY TIBOR

Egy rövid történettel kezdem.

„...King, a szobrász, egy harangállványt faragott. Amikor készen volt, aki csak látta, megcsodálta, mint isteni művet. Lu hercege is megbámulta és megkérdezte Kinget: „Mi a titka művednek?” King így válaszolt: „Én egyszerű kézműves vagyok és titkaim nincsenek. Mindamellett egyen fordul meg a dolog: mikor megbízást kaptam erre a munkára, óvakodtam attól, hogy erőmet szétfecseréljem. Böjtöltem, hogy szívemnek megszerezem a nyugalmat. Három napi böjt után nem gondoltam többé sem jutalomra, sem kitüntetésre, öt nap múltán nem gondoltam többé sem dicséretre, sem gáncsra. Hét nap múlva megfeledeztem a testemről és tagjaimról: ekkor már eszembe sem jutott Fenséged és udvara. Már teljesen munkámban éltem és semmi sem zavart. Akkor kimentem az erdőbe, és elmerültem a fák természetes növéseinek szemléletében. Amikor a legtökéseletesebb fára bukantam, egyszerre ott állt előttem a harangállvány, úgy, hogy csak hozzá kellett fognom a kifaragásához. Ha nem találtam volna meg ezt a fát, nem is nyúltam volna a munkához. Csak saját természetemnek és a fa természetének összhangja teszi a munkát olyanná, hogy mindenki isteni műként csodálja.”

Ma Szemenyey-Nagy Tibor magánmitoszának lehetünk szemlélődő és észlelődő tanúi. Szemenyey-Nagy Tibor bejárta a félvilágot, s 1990-ben mégis visszatért Nagykanizsára, a gyökerekhez, s jó lenne, ha jól érezné magát itthon. A hontalanság és a nonkonformizmus jellemző rá, de a Karib-szigeteket mégis visszacserélte Nagykanizsára: erre akár büszkének is lehetnénk. Talán e kiállítás kapcsán is elmondhatja: „Nem vagyok itthon a Földön. Talán odatalálok. Talán vissza. Föl!” Művei iránt - tudatos kivonulása ellenére - főleg a nyugati köz- és magángyűjteményekben élénk az érdeklődés, számos jelentős múzeumban, galériában volt már kiállítása.

S most eljutott ide, a nagykanizsai Zsinagógába, ebbe a klasszikus közegbe, ahol talán a hely szelleme által is megerősítetten, még gerjesztőbben láttat és gondolkodtat az ő posztmodern világa. A posztmodern jelzőtől valószínűleg ódzkodik a művész: hiszen csak első közelítésben, tárgyi világa alapján tűnhet annak. Honnét a végletekig lecsupaszított alapformák?! A posztmodernnek az elidegenedett korból indulnak ki, de míg náluk a dolgok elveszítik saját jelentőségüket, addig itt valami egészen másról van szó. Nála a szakralitás által, az elidegenítésben is, mégis teremődik valami: egy újabb kezdés lehetősége! Kozmikus pontokat keres, ősi elemeket és mozgásformákat. A spirál például nem forma, hanem út, a teremtés útja; a szemlélődés szemléletté

válík. Az égi kapu a teremtésre nyílik, a csillagokra, a nagy nyugodt „semmi”-re. De ez a „semmi” a téren, az időn túli létnélküliség boldogságába torkollik. Szellem és anyag, létezés és nemlétezés póluspárjának egymást kiegészítő harmóniája érint meg bennünket az alkotások által. Elliptikus, hiperbolikus és más geometriai formák nála az ideák objektumai, sűrítvényei, jelei, szűrletei: a végső alapformák. A végleges lecsupaszítással, lemezletlenítéssel, a lényegtelen, a minden más leszedésével jut el hozzájuk. Így ezek az alkotások egészen konkrétta: érzetté és észleletté válnak. Van a valóságból való szűrlet és van a bensőből kivonható. Szemenyey-Nagy Tibor ez utóbbit teszi. Az ideák manifesztumait akarja felmutatni, ez szinte lehetetlen feladatnak tűnhet, de neki sikerül. Világmodelljei nem testként érthetők, ezek a testek első közelítésben csak a tájékozódást segítik elő, a továbblépés a lényeg: a modellezés, az elvonatkoztatás folyamata. Az ábrázolásban nem fontos, hogy miből (gipszből és szintetikus anyagból) készültek ezek a testek, legfeljebb a simaságuk az mely szinte vonzza az érintést, a tapintást.

De a látszólagos spirálnál, mely akár a szerves élet modellje is lehetne, az igazi lényeg a Végtelenben feltételezett végpont. Szemenyey-Nagy Tibor éteri tisztaságú alapformái így válnak a minimálisból fenségessé. Platón ezt annak idején úgy csinálta, hogy a négy őselemhez (föld, levegő, víz, tűz) és a Kozmosz ideájához hozzárendelte az öt lehetséges szabályos testet. És mára kiderült, hogy az elemi részecskéket alkotó még elemibb, ún. kvarkok csak az öt szabályos testnek megfelelő csoportokban létezhetnek a Világban.

Szemenyey-Nagy Tibort néhányan geometrikus - absztrakt művésznek tartják, de igazából természetelví, kozmikus művészet az övé - talált és megteremtett „tárgyai” által. Hiteles, hogy túl kell lépnie a hagyományos normákon, hogy ábrázolhassa a mai élet bonyolultságát. Ő azonban, az érzékeinkkel észlelt formák elkülönítése által, a benyomások káoszából egy rendezettebb világ kialakítására tesz kísérletet, egy új látásmód küszöbéhez érkezvén: nem tükör által, hanem transzformáció által láttat. A forma-szerkezet-tartalom „szentháromsága” Szemenyey-Nagy Tibornál a rendet, a szépséget és a tökéletességet próbálja megérteni és megalkotni. Köszönöm, hogy „laikus metafizikusként” megnyithattam a kiállítást!

*Elhangzott a művész nagykanizsai **Sublimitas** című kiállításán.* • Szemenyey-Nagy Tibor: Pajzs >